

СПРЕЧУВАЊЕ И БОРБА ПРОТИВ ТРГОВИЈАТА СО ЛУЃЕ СО ЦЕЛ ТРУДОВА ЕКСПЛОАТАЦИЈА

**Препорака КМ/Преп. (2022)21 на
Комитетот на министри до
земјите - членки**

Превод кофинансиран
од Европската Унија

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

СПРЕЧУВАЊЕ И БОРБА
ПРОТИВ ТРГОВИЈАТА СО
ЛУЃЕ
СО ЦЕЛ
ТРУДОВА ЕКСПЛОАТАЦИЈА

Препорака КМ/Преп.(2022)21

Усвоена од Комитетот на Министри
на Советот на Европа на 27
септември 2022 на 1444тиот
состанок на замениците на министрите

НЕОФИЦИЈАЛЕН ПРЕВОД

Совет на Европа

Верзија на англиски јазик:
Recommendation CM/Rec(2022)21
and Explanatory Memorandum

Овој превод е направен со финансиска поддршка на Европската Унија и на Советот на Европа. Наведената содржина е единствена одговорност на Советот на Европа и не значи дека секогаш ги одразува ставовите на Европската унија.

Дозволена е репродукција на извадоци (до 500 збора), освен за комерцијални цели сè додека интегритетот на текстот е сочуван, извадокот не се користи вон контекст, не се даваат нецелосни информации или генерално не се наведува читателот во погрешна насока во однос на природата, опсегот или содржината на текстот. Секогаш мора да се наведе изворниот текст на следниов начин,
„© Советот на Европа, 2023“.

Сите други барања во врска со репродукцијата/преводот на целиот или делови од документот, треба да се достават до Директоратот за комуникација, Совет на Европа (F-67075 Strasbourg Cedex или publishing@coe.int).

Целата друга кореспонденција во врска со оваа публикација треба да се упати на **Секретаријатот на Групата експерти за акција против трговија со луѓе (ГРЕТА)** Совет на Европа, F-67075 Strasbourg Cedex
е-мејл: publishing@coe.int

Дизајн на корица и изглед:

Оддел за производство на документи
и публикации, Совет на Европа.

© Совет на Европа, март 2023.
Сите права се задржани. Правата на користење ги има Европската Унија под одредени услови.

Содржина

ПРЕДГОВОР	5
ПРЕПОРАКА КМ/ПРЕПОРАКА(2022)21	7
ОБРАЗЛОЖЕНИЕ	12
I. Спречување	12
Регулација на пазарот на трудот	14
II. Заштита	17
Идентификација на жртвата	17
Поддршка и заштита	19
Пристап до компензација и други правни лекови	20
Одредба за неказнување	21
Заштита на децата жртви на трговија со луѓе заради трудова експлоатација	22
III. Обвинителство	23
Разбирање на причинско-последичната врска помеѓу прекршувањето на трудовото право и трговијата со луѓе со цел трудова експлоатација	23
Откривање, истрага и гонење	24
IV. Партнерства и меѓународна соработка	26
V. Акција за овозможување корпоративна одговорност и спроведување на корпоративна одговорност	26

ПРЕДГОВОР

Трговијата со луѓе со цел трудова експлоатација е во пораст во Европа, и влијае на се поголем број на жени, мажи и деца. Во ноември 2019 г. Генералниот Секретар пред Комитетот на Министри го претстави документот „Патоказ за зајакнување на активностите против трговијата со луѓе со цел трудова експлоатација“¹. Во согласност со овој Патоказ, во септември 2020 г. Групата експерти за акција против трговијата со луѓе (ГРЕТА) усвои Збирка на добри практики за справување со трговијата со луѓе со цел трудова експлоатација.² Збирката служеше како основа за подготовка на Упатството за спречување и сузбивање на трговијата со луѓе со цел трудова експлоатација, кое беше усвоено од ГРЕТА во ноември 2020 година.³

Упатството на ГРЕТА ја истакна потребата од надополнување на постојните законски обврзувачки инструменти, особено на Конвенцијата на Советот на Европа за борба против трговијата со луѓе, со Препораката на Комитетот на Министри до сите земји-членки која го кодифицира неопходното упатство. Во април 2021 г., Комитетот на Министри донесе одлука да воспостави Работна група за трговија со луѓе со цел трудова експлоатација (DH-TET), под надлежност на Управниот Комитет за човекови права (CDDH), да подготви нацрт-препорака за Комитетот на Министри за спречување и борба против трговијата со луѓе со цел трудова експлоатација.

Во согласност со описот на задачите на DH-TET, тој се состоеше од 10 претставници на земјите-членки, од кои пет назначени од страна на Управниот комитет за човекови права (CDHH), четири назначени од страна на Европскиот комитет за кривично-правни прашања (CDPC) и еден од страна на Владиноот комитет за Европската Социјалната повелба и Европскиот кодекс за социјална заштита, како и пет независни експерти, назначени од страна на Генералниот Секретар. На состаноците на DH-TET присуствуваа голем број на тела на Советот на Европа, како и останати меѓународни организации и од граѓанското општество. ГРЕТА и Секретаријатот на ГРЕТА активно придонесоа кон подготовката на нацрт препораката и учествуваа во четирите состаноци на DH-TET.

На 27 септември 2022 г., Комитетот на Министри ја усвои Препораката КМ/Препорака(2022)²¹ за спречување и борба против трговијата со луѓе со цел трудова експлоатација. Препораката ги повикува земјите-членки на Советот на Европа да усвојат национални закони, политики и стратегии со кои се адресира трговијата со цел трудова експлоатација, следејќи го пристапот кој е фокусиран на човековите права и правата на жртвите. Препораката се темели на работата на ГРЕТА од областа

¹ SG/Inf(2019)34 и SG(2020)29.

² Збирка на добри практики за справување со трговијата со луѓе заради трудова експлоатација – ГРЕТА (2020)08. – bit.ly/GRETA-compendium-labour-exploitation.

³ Упатството за спречување и сузбивање на трговијата со луѓе заради трудова експлоатација – ГРЕТА (2020)12. – bit.ly/GRETA-Guidance-note-labour-exploitation.

на мониторинг и давање насоки, судската пракса на Европскиот суд за човекови права, и заклучоците и одлуките на Европскиот комитет за социјални права.

Образложението на препораката содржи опсежен пакет на мерки, почнувајќи со спречување и регулирање на пазарот на трудот. Нагласува дека земјите-членки треба да им обезбедат на трудовите инспектори сеопфатен мандат, обука и соодветни човечки и финансиски ресурси за да им се овозможи редовно и проактивно присуство во сите економски сектори. Понатаму, тие треба да ги регулираат и надгледуваат агенциите за вработување и регрутирање, и внимателно да ги следат потенцијалните нерегуларности на пазарот на трудот.

Земјите-членки треба да го зајакнат и приоритизираат откривањето на случаи со трговија со луѓе со цел трудова експлоатација и идентификување на жртвите. Согласно на тоа, треба да воспостават ефективни механизми за безбедно пријавување, конкретни можности за регулирање на статусот на престој на жртвите на трговија со луѓе и пристап до пазарот на трудот, и нивната реална можност за добивање надоместок и исплати за претходниот период.

Освен тоа, земјите-членки треба да ги дефинираат параметрите на трудова експлоатација, законски или со давање насоки, и да усвојат упатства специфични за државата од областа на толкување и примена на правилата против трудова експлоатација. Треба да бидат воспоставени конкретни истражни процедури и специјализирани единици во рамки на полицијата и Канцеларијата на Јавниот обвинител, со соодветни ресурси и обука.

Дополнително, властите треба да обезбедат дека бизнисите и јавните институции делуваат со соодветни мерки на должно внимание, да ги мапираат и да се справуваат со ризиците од трговија со луѓе во нивните ланци на снабдување и набавки.

СПРЕЧУВАЊЕ И БОРБА ПРОТИВ ТРГОВИЈАТА СО ЛУЃЕ СО ЦЕЛ ТРУДОВА ЕКСПЛОАТАЦИЈА

Препорака КМ/Преп(2022)21

*Усвоена од Комитетот на министри на
27 септември 2022 година на 1444^{миот} состанок
на замениците на министрите*

Комитетот на министри на Советот на Европа, според условите од член 15.6 од Статутот на Советот на Европа (ЕТС бр. 1),

Имајќи предвид дека целта на Советот на Европа е да постигне поголемо единство меѓу земјите-членки преку, меѓу другото, промовирање на заедничките стандарди од областа на човековите права;

Повикувајќи се на обврската на земјите-членки на сите во рамките на нивната јурисдикција да им ги обезбедат правата и слободите дефинирани во Европската конвенција за човекови права (ЕТС бр. 5, Конвенција) и нејзините протоколи, на начинот на кој што се толкуваат во судската пракса на Европскиот суд за човекови права, според кои трговијата со луѓе спаѓа во делокругот на член 4 од Конвенцијата;

Признавајќи дека социјалните права, наведени во Европската социјална повелба (ЕТС бр. 35) и Европската социјална повелба (ревидирана) (ЕТС бр. 163), се составен дел од човековите права и се од суштинско значење за спречување на трговијата со луѓе и обезбедување на социјална и економска (ре)интеграција на луѓето кои се жртви;

Потврдувајќи ја решеноста на Советот на Европа за борба против трговијата со луѓе преку следење на сеопфатен пристап кој опфаќа превенција, заштита на правата на жртвите, пристап до правни лекови, гонење и санкционирање на

сторителите, меѓународна соработка и партнерства со граѓанското општество, како што е отсликано во Конвенцијата на Советот на Европа за акција против трговијата со луѓе (ЦЕТС бр. 197);

Имајќи предвид дека трговијата со луѓе со цел трудова експлоатација беше идентификувана како еден од главните предизвици за Европа во извештајот на Генералниот секретар на Советот на Европа за 2019 година, „Подготвени за идните предизвици – зајакнување на Советот на Европа“;

Имајќи го предвид „Патоказот на генералниот секретар за зајакнување на акцијата против трговијата со луѓе со цел трудова експлоатација“ донесен со цел да се имплементира одлуката усвоена на 129-та седница на Комитетот на министри во Хелсинки на 17 мај 2019 година, за продолжување на анализата на заштитата обезбедена со постоечките европски стандарди и испитување на начините за зајакнување на акцијата против трговијата со луѓе;

Длабоко загрижени дека трговијата со луѓе со цел трудова експлоатација предизвикува сериозна штета и е во пораст низ земјите-членки на Советот на Европа, од која се засегнати сè поголем број жени, мажи и деца;

Истакнувајќи дека трговијата со луѓе е сериозно кршење на достоинството на една личност, со кое човечките суштества се третираат како предмети, а која е поврзана со прекршувањето на законот за работни односи и со други незаконски активности, како што се даночното затајување, измамите со социјалните придобивки и услуги како и социјалното осигурување и перењето пари;

Препознавајќи го фактот дека трговијата со луѓе со цел трудова експлоатација е олеснета поради глобалната економска нееднаквост, вооружените конфликти што резултираат со раселување на лица, непочитувањето на економските и социјалните човекови права, повеќекратните и вкрстени форми на дискриминација и ризици, недостатокот на регулативи и ефективни механизми за инспекција на пазарот на трудот, зголемениот притисок на пазарот за намалување на трошоците и обидот да се максимизира профитот преку исплаќање на износ под реалната цената на трудот, прекумерна работа и експлоатација на работниците;

Потсетувајќи дека трговијата со луѓе со цел трудова експлоатација се одвива и транснационално и внатрешно во една иста држава, и дека често е поврзана со миграција на работна сила и ситуациите кога луѓето не се во можност да пристапат до легалните патишта за миграција на работна сила кои гарантираат пристојна работа или имаат ограничен пристап до пазарот на трудот како резултат на нивниот имиграциски или азилантски статус;

Имајќи ги предвид предизвиците во откривањето на случаите на трговија со луѓе со цел трудова експлоатација, вклучително и недостатокот на јавна свест за оваа појава; неподготвеноста или неспособноста на жртвите да се појават и да пријават таков случај поради нивниот имиграциски статус или ризикот од osveta, казнување

или загуба на работа, престој или сместување; психолошка зависност од трговците со луѓе; недостатокот на свест за правата; недостатокот на синдикално застапување на работното место и отсуството на правна помош, како и недостатокот на обука и ресурси на одговорните за идентификација на жртвите;

Имајќи предвид дека трговијата со луѓе со цел трудова експлоатација може да се случи, во сите сектори на економијата, во различни фази од синџирите на снабдување на бизнисите, како последица на практиките за јавни набавки, како и кај приватните домаќинства;

Истакнувајќи дека борбата против трговијата со луѓе со цел трудова експлоатација бара меѓународна и мултилатерална соработка, вклучително и меѓу полицијата, обвинителството и судството и другите институции, како и координирана акција помеѓу државите, бизнисите, борбата против трговијата со луѓе и невладините организации за правата на мигрантите (НВО) и синдикатите и поддршка на слободните медиуми;

Потсетувајќи на Конвенцијата за принудна работа на Меѓународната организација на трудот (МОТ) (1930) и нејзиниот протокол од 2014 година, според кој државите треба да ја криминализираат принудната работа и да ги гонат сторителите на таквите прекршоци, да преземат ефективни мерки за спречување на принудна работа, да им обезбедат заштита и пристап на жртвите до правни лекови, како што е компензацијата, и преземањето конкретни дејствија против трговијата со луѓе за принудна работа, земајќи ги предвид и другите стандарди на МОТ, особено Конвенцијата за минимална возраст (1973), Конвенцијата за најлоши форми на детски труд (1999), Конвенцијата за домашни работници (2011), Конвенција за инспекција на трудот (1947), Конвенција за слобода на здружување и заштита на правото на организирање (1948), Конвенција за право на организирање и колективно договарање (1949) и Конвенција за насилство и вознемирување (2019);

Имајќи ги предвид препораките на Комитетот на министри на Советот на Европа до земјите-членки: [Препорака \(2006\)8](#) за помош на жртвите од криминал, [КМ/Препорака \(2008\)10](#) [CM/Rec(2008)10] за подобрување на пристапот на мигрантите и лицата со имигрантско потекло до вработување, [КМ/Препорака \(2015\)3](#) [CM/Rec(2015)3] за пристапот на младите луѓе од обесправените населби до социјалните права и [КМ/Препорака \(2016\)3](#) [CM/Rec(2016)3] за човекови права и бизнис;

Имајќи ја предвид релевантната работа на Парламентарното собрание на Советот на Европа, а особено Препораката 2011 (2013) „Трговија со работници-мигранти за принудна работа“ и Препораката 2171 (2020) „Координирана акција против трговијата со луѓе и криумчарењето мигранти“;

Земајќи ја предвид работата на Експертската група на Советот на Европа за акција против трговијата со луѓе (ГРЕТА), а особено нејзиниот Зборник на добри практики во справувањето со трговијата со луѓе со цел трудова експлоатација и Упатство за спречување и борба против трговијата со луѓе со цел трудова експлоатација;

Потсетувајќи на Декларацијата на МОТ за основните принципи и права при работа (1998), изменета во 2022 година;

Потсетувајќи на Водечките принципи на Обединетите нации за бизнис и човекови права, според кои државите треба „да ги почитуваат, заштитат и исполнуваат човековите права и основни слободи“ и „да разгледаат паметна комбинација на мерки – национални и меѓународни, задолжителни и доброволни – за поттикнување на деловното почитување на човековите права“, и да обезбедат соодветни и ефективни правни лекови во случај на прекршување на човековите права;

Препознавајќи ја и надградувајќи се на работата на другите меѓувладини организации и агенции активни на полето на борбата против трговијата со луѓе и принудната работа,

Им препорачува на владите на земјите-членки:

УСВОЈУВАЊЕ на национални закони, политики и стратегии за борба против трговијата со луѓе кои се однесуваат на трговијата со луѓе со цел трудова експлоатација и имаат пристап заснован на човековите права и правата на жртвите. Тие треба да бидат поддржани со соодветни финансиски ресурси за да се обезбеди нивната имплементација и да се координираат, следат и оценуваат со специфични механизми, без да се нарушуваат меѓусекторските средства кои се преклопуваат. Целта на овие политики треба да биде да се спречи трговијата со луѓе со цел трудова експлоатација, да се заштитат правата на жртвите и да се гарантира нивниот пристап до ефективни правни лекови, вклучително и компензација, да се казнат сторителите и да се промовираат меѓународната и повеќеагенциската соработка и координација. Исто така, треба да гарантираат дека бизнисите и јавните организации делуваат со должно внимание и ги мапираат и се справуваат со ризиците за трговија со луѓе во нивните синџири на снабдување и набавки;

ДА СЕ ПОГРИЖАТ да ги имплементираат мерките и принципите наведени во оваа препорака и да ги следат во релевантното национално законодавство и практика, земајќи ги предвид натамошните упатства содржани во образложението. Ефективноста на преземените мерки треба да се оценува од страна на релевантните јавни органи во редовни интервали, во тесна соработка со сите релевантни засегнати страни;

ДА СЕ ПОГРИЖАТ, преку соодветни средства и активности, да обезбедат широка дисеминација на оваа препорака и нејзиното образложение меѓу надлежните органи и засегнатите страни на национално, регионално и локално ниво, вклучувајќи ги и другите меѓувладини организации.

ДА ГО РАЗГЛЕДААТ во рамките на Комитетот на министри, во соработка со други релевантни тела на Советот на Европа и со учество на релевантни чинители, **спроведувањето на оваа препорака најдоцна пет години по нејзиното усвојување**, земајќи ги предвид претходните национални проценки.

СПРЕЧУВАЊЕ И БОРБА ПРОТИВ ТРГОВИЈАТА СО ЛУЃЕ ЗАРАДИ ТРУДОВА ЕКСПЛОАТАЦИЈА

Образложение

I. Спречување

За да се спречи трговијата со луѓе со цел трудова експлоатација, земјите-членки треба да обезбедат околности во согласност со социјалните права која ги штити потенцијалните жртви од ранливост и ги штити од ризикот да станат жртви на трговија со луѓе.

Земјите-членки треба да ги заштитат лицата од заедниците кои се ранливи на трговија со луѓе⁴ преку засилени напори за прогресивно остварување на социјалните права предвидени во Европската социјална повелба. Конкретно, земјите-членки треба да ги овластат таквите лица преку пристап до јавно образование, заштита од сиромаштија, пристојна работа, здравствена заштита, пристојно домување и квалитетни услуги за социјална заштита кои се инклузивни, и проактивно да допрат до оние кои најмногу заостануваат.

Врз основа на емпириско истражување и достапни податоци, и во консултација со експерти и одговорни лица од првите редови, земјите-членки треба да ги идентификуваат ранливите групи и сектори изложени на ризик од трговија со луѓе заради трудова експлоатација. Земјите-членки треба редовно да вршат проценка и да се занимаваат со решавање на факторите на ризик, како што се несигурниот статус на мигрантите, недостатокот на пристап до јавните придобивки и услуги, несоодветните системи за поддршка на заедницата, непознавањето на локалните јазици или работењето во изолација. Решавањето на овие фактори на ризик треба да се направи на начин кој ги зема предвид културните и другите релевантни фактори.

Земјите-членки треба да се погрижат искуствата од прва рака на жртвите на трговијата со луѓе, како и на лицата изложени на ризик од трговија со луѓе, вклучително и работниците мигранти да се земат во предвид како информации во

⁴ Трговијата со цел трудова експлоатација како термин се користи за да се направи разлика помеѓу трговијата со луѓе со цел сексуална експлоатација и трговијата со луѓе за експлоататорски цели во кој било економски сектор, како во формалната така и во неформалната економија. Концептот на „работна експлоатација“ во контекст на трговијата со луѓе се смета за дефиниција која ги опфаќа во најмала рака, принудната работа или услугите, ропството или практиките слични на ропството и слугувањето. Покрај тоа што трговијата со луѓе со цел трудова експлоатација ги засега сите луѓе, вклучително и децата, таа има родова димензија, мажите и жените се погодени на различни начини.

изработката, обезбедувањето, евалуацијата и реформата на политиките и праксата чија цел е спречување на трговијата со луѓе заради трудова експлоатација. Тоа подразбира и работа со синдикатите, мигрантската заедница и организациите за поддршка и организациите за борба против трговија со луѓе.

Земјите-членки, во партнерство со организациите за поддршка, треба да изработат информации за поединци изложени на ризик од трговија со луѓе, користејќи средства за комуникација и пораки што им се достапни, на јазик што тие можат да го разберат. Таквите информации треба да ги вклучуваат клучните показатели за трговијата со луѓе за трудова експлоатација и методите за регрутирање, да го наведат делокругот на законите за работни односи, колективните договори и заштитата што се применуваат во различни високоризични трудови сектори, да ги наведат законските обврски на работодавачите кон работниците и правната поддршка до која може да се пристапи во случај на злоупотреба и експлоатација, и да ги нагласат контактите на синдикатите, давателите на здравствени услуги, организациите за поддршка и локалните организации, органите на трудовата инспекција и другите канали за известување. Информациите треба да се споделуваат на работните места, на места каде што ранливите категории на работници се собираат надвор од работното место, во месните заедници и како дел од процедурите за имиграција, со посебен фокус на поединците кои влегуваат или престојуваат во земја-членка со врзани и привремени визи. Земјите-членки, исто така, треба да размислат за формирање советодавни центри за работниците мигранти и мобилни центри, и да спроведуваат онлајн и офлајн теренска работа, каде што информациите се доставуваат на јазик кој работниците можат да го разберат.

Земјите на потекло треба да размислат за назначување трудови аташеа во амбасадите во земјите на дестинација, додека земјите на дестинација треба да размислат за назначување на работнички или миграциски аташеа во земјите на потекло кои можат да дадат информации за работењето во земјите на дестинација пред заминувањето на работниците мигранти.

Исто така, подигањето на свеста за трговијата со луѓе со цел трудова експлоатација треба да се интегрира во наставните програми за обука на релевантните професионални групи, споменати во ставовите 36 и 46, илустрирајќи ги клучните индикатори и методи за регрутирање, вклучувајќи ги и начините на кои информациските и комуникациските технологии се злоупотребуваат за регрутирање, контрола и експлоатација на жртвите.

Земјите-членки, исто така, треба да спроведат информативни кампањи и кампањи за подигање на свеста за општата јавност кои имаат за цел да го зголемат знаењето за двигателите на трговијата со луѓе со цел трудова експлоатација, а со тоа да изградат нетолеранција и да ја обесхрабрат побарувачката за производи и услуги кои произлегуваат од експлоатација на жртвите на трговијата со луѓе. Кампањите за подигање на свеста и механизмите за известување на јавноста не треба да ги стигматизираат жртвите и ранливите заедници, а за таа цел, жртвите на трговија со луѓе и претставниците на заедниците на мигрантите треба да бидат вклучени во

нивната изработка и спроведување. На пошироката јавност треба да и се обезбедат јасни и достапни механизми за пријавување сомнителни случаи на трговија со луѓе со цел трудова експлоатација.

Регулација на пазарот на трудот

Земјите-членки треба да признаат дека неуспехот да се проверат потенцијално неправилните практики на пазарот на трудот спречува ефективно регулирање и овозможува процут на трговијата со луѓе со цел трудова експлоатација.

Затоа, улогата на јавните власти, вклучително и трудовите инспекторати, е клучна за да се спречи создавањето на опкружување каде што пошироките и потешките прекршоци против работниците се почести. Земјите-членки треба да им обезбедат на релевантните органи широко овластување, обука и доволно човечки и финансиски ресурси за да им овозможат редовно и проактивно присуство во сите економски сектори во нивната јурисдикција, давајќи им приоритет на инспекциите на работното место во економските сектори кои се најмногу склони кон експлоатација. Инспекциите на работното место треба, кога е соодветно, да се спроведуваат без претходно известување со цел да се гарантира дека сите работници се присутни по пристигнувањето и со цел да им се овозможи на трудовите инспектори да ги идентификуваат случаите на злоупотреба и експлоатација.

Проценката на повредите на работничките права станува сè поголем предизвик бидејќи бизнисите може намерно да користат нејасни конструкции и измамнички и лажни методи на регрутирање. Ова може да вклучува онлајн платформи кои се наоѓаат надвор од јурисдикцијата кон која што е насочено регрутирањето, за да се избегне ангажирање на лица како работници бидејќи правата на работниците се доста сеопфатни и заштитени со националните и меѓународните правни инструменти. Со цел да се минимизираат трошоците за работна сила и да се максимизира профитот, бизнисите може, на пример, да ги злоупотребуваат постоечките правни конструкции како што се самовработување, агенции за вработување, фиктивни компании во други земји, платни списоци, склучување договори со подизведувачи преку други земји или испраќање работници. Онаму каде што се случуваат злоупотреби од ваков тип, надоместокот кој се исплаќа на работниците често е далеку под минималната плата во земјата во која се изведува работата. Воспоставените економски, работнички и социјални права ниту се поддржуваат ниту се спроведуваат во овие ситуации. Земјите-членки треба јасно да наведат дека злоупотребата на таквите конструкции за да се избегнат работните, социјалните и финансиските стандарди е неприфатлива, бидејќи може да резултира со трудова експлоатација и треба да се погрижат таквата злоупотреба да биде забранета според кривичното, трудовото и/или управното право.

Земјите-членки треба да ги регулираат и следат агенциите за вработување и регрутирање. Работниците, вклучително и работниците мигранти, често не се вработени директно во бизнисите за кои работат, туку преку агенција за вработување и/или се ангажирани преку договори за подизведувачи. Вработувањето преку

агенции за регрутирање или како подизведувачи создава сложени правни ситуации со што може да стане нејасно кои закони за работни односи се применуваат, кому да се обратат доколку дојде до прекршување на трудовото право или кои правни лекови им се достапни на работниците. Земјите-членки треба да гарантираат дека практиките на избегнување не се толерираат преку регулирање на сите фази од процесот на регрутирање (вклучително и во врска со огласите, изборот, транспортот и вработувањето) и на сите вработувачи за секаков вид на работа, во согласност со Општите принципи и оперативни насоки на МОТ за правично регрутирање и дефинирање на надоместоците за вработување и поврзаните трошоци. Надоместоците за вработување и поврзаните трошоци не треба да бидат на товар на работниците или оние кои бараат работа.

Одбивањето на различните трошоци од платата, како што се сместување, приватни оброци и превоз, треба или да се регулира или да се забрани, во согласност со националното законодавство и практики. Треба да се забрани постојаното наплаќање на нереални преголеми трошоци, прикриени или преправени во форма на трошоци од плати. Земјите-членки треба да усвојат законодавни и други мерки за да се погрижат дека договорите и уплатниците се јасни и транспарентни, да укажат кој е работодавачот и да ја забранат практиката на замена на договори, односно кога еден договор се дава во моментот на регрутирање, а потоа се заменува со друг договор по доаѓањето на работникот мигрант во земјата на работа. Земјите-членки треба да се погрижат дека работодавците ги обезбедуваат условите за вработување, договорите и уплатниците на јазик разбирлив за работниците.

Земјите-членки треба да преземат чекори со цел да гарантираат дека работниците го уживаат право на правичен надомест без разлика дали е регулирано со законски одредби, со колективни договори или со други средства соодветни на националните услови. Ова треба да се однесува на работниците кои се фактички во работен однос, без оглед на формата на договор која е искористена или непостојењето договор во случај на нестандартни форми на вработување (како што се привремено вработување, работа со скратено работно време, привремена агенциска работа, договори на определено време или прикриено вработување). Регулативите, исто така, треба да се однесуваат на обемот на работа и очекуваната продуктивност, како и пресметките на платите поврзани со продуктивноста. Исто така, земјите-членки треба да создадат или да ги овластат постоечките регулаторни тела со надлежност да обезбедат усогласеност со важечките рамки за наградување, во согласност со националното законодавство и практики и почитувајќи ја автономијата на општествените партнери.

Вистински самовработените работници во принцип сами одлучуваат за нивниот надомест. Сепак, работниците кои не се вистински самовработени, особено на работни места на ниско платениот пазар на трудот, склучиле договори за подизведување или работат во економијата на платформи или во економијата на тезги, каде што плаќањата се фиксни и под минималната животна плата, а работното време не е фиксно. Важно е земјите-членки правилно да ги класифицираат видовите на вработување. Земјите-членки треба да спречат лажна класификација

на работниците како самовработени лица од страна на поединци и бизниси за да се погрижат дека засегнатите работници добиваат правилен законски надомест и заштита.

Земјите-членки треба да усвојат мерки за да го гарантираат правото на организирање (формирање и членство во синдикати), колективно договарање и колективна одбрана на заедничките интереси во сите сектори на активност. Тие треба да бидат особено внимателни во секторите каде што постои зголемен ризик од трговија со луѓе заради трудова експлоатација, на пример, земјоделството, градежништвото, рибарството, угостителството и домашната работа. Тие, исто така, треба да обезбедат ефективност на правата на сите работници до информации и консултации, вклучително и следење на нивното патување како мигранти, како и да учествуваат во утврдувањето и подобрувањето на работните услови и работната средина.

Земјите-членки треба да размислат за подобрување на достапноста и флексибилноста на патиштата за редовна миграција, во согласност со националното законодавство и потребите на пазарот на трудот, така што економските мигранти можат легално да се вработат. Редовните патишта треба да бидат придружени и карактеризирани со пристојна работа и пристојни работни услови за сите работници со целосно почитување на воспоставените економски и социјални права. Земјите-членки треба да ја регулираат миграцијата на трудот, со мерки во кои се гарантираат основните права, обезбедувајќи транспарентни процедури, со минимални административни барања и земајќи ги предвид перспективите на работниците мигранти. Заштитата на работничките права на работниците треба соодветно да се следи и да се спроведува, вклучително и преку прекугранична соработка за трудовите инспектори и другите релевантни актери доколку е соодветно.

Земјите-членки треба да разгледаат механизми кои ќе им овозможат на работниците мигранти да го напуштат работниот однос, да се вработат кај друг работодавач и да ги користат достапните механизми за жалби без страв дека ќе го загубат статусот на престој. За да се намали ризикот од трговија со луѓе и прекршување на трудовото право кои произлегуваат од зависноста на работниците од работодавачот, земјите-членки треба да размислат за продолжување на дозволата за престој на работник од трета земја доколку работата се изгуби. За таа цел, земјите-членки би можеле да издаваат дозволи кои предвидуваат период на невработеност и промена на работодавачот на истата дозвола, да им овозможат на работниците можности да аплицираат за нова дозвола за престој/работа кај нов работодавач со едноставна административна процедура од самата земја, да користат преодни или премостувачки дозволи или да обезбедуваат дозвола за барање работа. Способноста на мигрантските работници за промена/трансфер на вработувањето во пракса треба од блиску да се следи од страна на независно тело кое ќе се погрижи работниците да не се соочат со бариери при промената/трансферот.

II. Заштита

Идентификација на жртвата

Земјите-членки треба да го зајакнат и да му дадат приоритет на откривањето на случаи на трговија со луѓе со цел трудова експлоатација и идентификација на жртвите.

Неуспехот да се идентификуваат жртвите на трговијата со луѓе може да доведе до повреда на член 4 од Европската конвенција за човекови права, како што е илустрирано во судската практика на Европскиот суд за човекови права.⁵ Со цел да се усогласат со должноста да се идентификуваат жртвите, земјите-членки треба да усвојат Национален механизам за упатување (НМУ) или еквивалентен механизам за идентификација и упатување за помош на жртвите на трговија со луѓе, кој ги дефинира улогите и одговорностите на сите релевантни актери, вклучувајќи ги и трудовите инспектори, синдикатите и другите чинители на граѓанското општество. Земјите-членки треба да го оценуваат и приспособат својот НМУ во редовни интервали и да обезбедат соодветни ресурси за нивна ефективна примена.

Во некои случаи, идентификацијата на случаи на трговија со луѓе со цел трудова експлоатација е попречена од недостатокот на овластувања или ресурси на трудовите инспектори или другите надлежни национални органи да примаат и процесираат индивидуални жалби од сите работници и да можат да иницираат и да организираат инспекциски активности конкретно насочени кон откривање на ситуации на трговија со луѓе. Трудовите инспекции треба да вклучуваат безбедни и доверливи интервјуа со работниците, користејќи преведувачи/толкувачи и/или културни посредници, доколку е потребно. Трудовите инспекторати треба да вршат сопствени инспекции или, во соодветни случаи, заеднички со полициските единици за борба против трговија со луѓе и други релевантни актери. Трудовите инспекторати треба јасно да ги дефинираат целите кога вршат инспекции заедно или истовремено со органите на прогонот, со цел да гарантираат кохерентност и поддршка на сите работници за пристап до правните лекови, и да ги обезбедат доказите за кривичните дела во насока на поддршка на обвиненијата и ефективните, пропорционални и обесхрабрувачки санкции.

Земјите-членки треба да посветат посебно внимание на идентификацијата на потенцијалните жртви на трговија со луѓе меѓу ризичните групи, како што се лица без документи, сезонски работници, привремени работници во агенцијата, домашни работници, работници ангажирани преку агенции за регрутирање, упатени работници, лица кои имаат претпоставено лажно самовработување, баратели на азил, бегалци и лица со статус на привремени мигранти или издржувани

⁵ *Ранцев против Кипар и Руската Федерација*, тужба бр. 25965/04, пресуда од 7 јануари 2010 година; *Л.Е. против Грција*, тужба бр.71545/12, пресуда од 21 јануари 2016 година; *Чаудури и другите против Грција*, тужба бр. 21884/15, пресуда од 30 март 2017 година; *В.Ц.Л. и А.Н. против Обединетото Кралство*, пресуда на 16 февруари 2021 година.

лица. Земјите-членки треба да соработуваат со специјализираните невладини организации, синдикати и работодавачи за постигнување на целта.

Земјите-членки треба да го препознаат фактот дека недостатокот на пријавување од потенцијалните жртви е важен фактор што придонесува за неказливоста на трговците со луѓе. Недоволното известување до властите, синдикатите, работодавачите или невладините организации се јавува затоа што работниците не се самоидентификуваат како жртви на кривично дело, затоа што не се свесни за своите права или затоа што потенцијалните придобивки од пријавувањето се надминати со трошоците и ризиците, како што е на пример неисплаќањето на платите или се соочуваат со други репресалии, вклучително и притвор и депортација. Стравот од задолжителното напуштање на земјата кога пријавувате експлоатација или барате помош е уште една важна причина да не се охрабрите и да не пријавите прекршување на законот. Следствено, земјите-членки треба да преземат мерки насочени кон зголемување на склоноста кај жртвите на трговија со луѓе да се самоидентификуваат, вклучувајќи го и регулирањето на престојот на лицата кои се жртви на трговија со луѓе како и пристапот до пазарот на труд, обезбедувањето на насочени и прилагодени услуги за поддршка, вклучувајќи и информации за нивните права, и реална можност за добивање на надомест и наплата на заостаната плата.

Земјите-членки треба да се погрижат дека кога трудовите инспектори, службениците за спроведување на законот или миграцијата или други надлежни органи идентификуваат работници мигранти без документи за кои се претпоставува дека се жртви на трговија со луѓе, засегнатите лица имаат пристап до националната рамка за заштита на жртвите и не се притворени или отстранети од земјата до завршувањето на процесите за идентификација на жртвите и сродните процедури. Сите полициски службеници, трудови инспектори и други претставници на органите на прогонот се должни да ги упатуваат жртвите до службите за поддршка формирани во рамките на НМУ и да ги пријават случаите кога работниците не сакале да се вклучат во таквите механизми, но се сметале за жртви. Земјите-членки треба да се погрижат дека постојат специфични механизми за обработка на барањата секогаш кога жртвата бара да остане анонимна со цел да се заштити неговото/нејзиното вработување, без да се соочи со негативни реперкусии и ревиктимизација. Договорите за практична соработка и споделување податоци во согласност со Правилникот за заштита на податоци помеѓу трудовата инспекција и органите на прогонот, вклучително и специјализираните единици за борба против трговија со луѓе, треба да гарантираат дека личните информации на работниците и жртвите, без разлика дали се собрани во текот на трудовите инспекции, заедничките инспекции, механизмите за пријавување или жалбите се користат за справување со организаторите на таквите злосторства и поврзаните прекршоци на трговија со луѓе, за давање услуги и правни лекови на жртвите, а не за казнување (види став 35). Не треба да се преземат мерки за спроведување на имиграциска постапка против која било претпоставена жртва додека се во тек постапките за идентификација, истрага и гонење, а жртвата добива поддршка и совет да поднесе барање за регулирање на нивниот престој. Ова е од суштинско значење, бидејќи мерките за спроведување на имиграцијата не треба

да се преземаат против ранливите жртви на криминал каде што дури и заканата од таква акција може да биде штетна за жртвата.

Здравствените работници од првите линии може да стапат во ран контакт со жртвите на трговија со луѓе и треба да им се понуди обука како дел од програмите за континуиран професионален развој во врска со знаците за следење и помошта што е достапна за оние кои претпоставуваме дека се жртви. Слично на тоа, програмите за јавно здравје треба да содржат информации за трговијата со луѓе и траумата што може да настане како резултат на трговијата со луѓе, а истовремено треба да бидат и сензибилизирани за факторите на ризик.

Поддршка и заштита

Земјите-членки треба да усвојат пристап фокусиран на жртвите во борбата против трговијата со луѓе во кој правата на жртвите се гарантирани и приоритетни пред економските и финансиските цели, како и спроведувањето на законот и миграцијата.

Земјите-членки треба да обезбедат период на опоравување и размислување од најмалку 30 дена за луѓето кои се претпоставува дека се жртви на трговија со луѓе кога постојат разумни основи да се верува дека некое лице е жртва, за да им се овозможи да се опорават и да избегаат од влијанието на трговците со луѓе и/или да донесат информирана одлука за соработка со надлежните органи. Во овој период не треба да биде возможно да се извршува никаква наредба за протерување на засегнатите лица, а на нив треба да им се пружи помош и заштита според нивните потреби. Земјите-членки треба да ги информираат жртвите за нивните права на јазик што го разбираат. Одобрувањето на период за опоравување и размислување не е во спротивност со активностите што ги спроведуваат надлежните органи при истрагата и гонењето на односните прекршоци.

Бидејќи луѓето кои се тргувани со цел трудова експлоатација понекогаш се наоѓаат во големи групи, може да биде тешко да се сместат во постоечките засолништа. Затоа, земјите-членки треба да развијат планови за вонредни ситуации, ангажирајќи се со граѓанските организации и социјалните служби, за да обезбедат сместување за големи групи жртви на трговија со луѓе. Земјите-членки треба да се погрижат дека во такви ситуации сите жртви се третираат индивидуално и според проценката на нивните потреби. Треба да се направат одредби за да се одговори на трајните ефекти од траумата, вклучително и посттрауматски стресен синдром (ПТСС) и посттрауматско стресно растројство (ПТСР) и сродни психо-социјални и здравствени потреби.

Понатаму, земјите-членки треба да обезбедат помош на жртвите на трговија со луѓе, во соработка со други релевантни чинители, вклучително невладини организации, синдикати и здруженија на работодавачи, со цел нивно социјално вклучување и реинтеграција. Стручното образование, советувањето за работа и шемите за вработување, особено кога се засноваат на проценка на целокупниот пазар на

труд што вклучува соодветни и безбедни можности за работа во широк спектар на области, се алатки за економско зајакнување што земјите-членки треба да ги земат предвид за распоредување за да им помогнат на жртвите на трговија со луѓе.

Земјите-членки треба да применат соодветни мерки за заштита на жртвите и сведоците пред, за време и по судската постапка, со цел да се спречи заплашување и одмазда од трговците со луѓе и да се минимизира дополнителната траума за жртвите.

Пристап до компензација и други правни лекови

Според основните принципи на Обединетите нации за правото на ефективен правен лек за жртвите на трговија со луѓе, правото на ефективен правен лек треба да вклучува враќање, компензација, рехабилитација, задоволување и гаранции за неповторување.

Обезбедувањето ефективни правни лекови служи за повеќе цели. Лекот за компензација, на пример, за секоја претрпена повреда, загуба или штета, може да обезбеди критична поддршка во закрепнувањето и зајакнувањето на жртвите, да помогне во нивното социјално вклучување и да спречи повторна виктимизација.

Земјите-членки треба да се погрижат сите идентификувани тргувани лица да бидат систематски информирани, на јазик што тие можат да го разберат, следејќи го пристапот кој во себе содржи информации за различните култури и трауми, за нивното право да бараат правни лекови и компензација и за процедурите што треба да се следат, без разлика на нивниот имиграциски статус.

Бидејќи судските и административните процедури често се многу сложени, раниот пристап до правен совет и помош и бесплатна правна помош е важен за да им се овозможи на жртвите да ги бараат своите права, вклучувајќи неисплатени плати и надомест на штета. Земјите-членки треба да обезбедат правна помош на сите жртви на трговија со луѓе кога бараат надомест на штета.

Правото на жртвите на компензација се состои во тужба против сторителите, бидејќи трговците со луѓе треба, на прво место, да ги обесштетат жртвите. Нивото на компензација треба да одговара на финансиската загуба и предизвиканите материјални загуби и штети и предизвиканата психичка болка и страдање. Земјите-членки треба да ги искористат сите достапни мерки за спроведување на финансиски истраги поврзани со истрагите за случаи на трговија со луѓе, да спроведат замрзнување на имот и конфискација на имотот на сторителите и да размислат за користење на дел од нив за финансирање програми за компензација на жртвите. Треба да се решат бариерите за барање и примање компензација, вклучително и преку процедури за следење и обезбедување на жртвите да добијат заостанати исплати и компензација, и кога се во земјата и кога се преселиле во друга земја.

И покрај тоа што трговецот со луѓе е тој што треба да ја обесштети жртвата, во пракса ретко има целосна компензација, бидејќи трговецот не бил пронајден, исчезнал или прогласил банкрот. Со цел да се заштити правото на надомест на штета кога сторителот не е во можност да ја исплати на тргуваното лице, земјите-членки треба да преземат чекори за да гарантираат надомест на штета на жртвите преку изработка на достапни процедури за надомест на штета од државата и извршување на одлуките за надомест на штета од страна на државата. Државните шеми за надомест на штета треба да обезбедат правична рамка која применува конзистентен метод за да се воспостави соодветно ниво на државна надомест на штета која функционира на начин кој не бара скапо застапување од правен полномошник, за да се спречи трошоци за правното застапување да се одземат од досудениот надоместок за штета. Земјите-членки треба да ја разгледаат можноста за воведување на систем за авансна исплата на надоместокот на жртвите од страна на државата со враќање од страна на сторителот на парите дадени за надоместок.

Понатаму, земјите-членки треба да обезбедат јасни и достапни процедури за добивање дозволи за престој како форма на корективна мерка сама по себе. Кога првично ќе се обезбеди статус на привремен престој поврзан со кривичната постапка, треба да се стават на располагање можности за обновување на дозволата за престој со цел да се бара надоместок, или на располагање треба да се стави друг начин врз основа на личната ситуација на жртвата или врз основа на хуманитарни причини.

Земјите-членки, исто така, треба да поттикнат употреба на механизам за поплаки заснован на Водечките принципи на ОН за прекршување на човековите права поврзани со бизнисот и како дел од јавно-приватното партнерство.

Одредба за неказнување

Лицата кои биле тргувани со цел трудова експлоатација може повремено да бидат принудени да извршат одредени дејствија во врска со пристапот и престојот на територијата на една држава, како и во врска со извршената работа, кои го прекршуваат националното право.

Со цел да се осигура дека жртвите нема да бидат казнети за однесувањето на трговците со луѓе, земјите-членки треба, во согласност со нивното национално законодавство, да обезбедат можност за ненаметнување казни за жртвите за нивно учество во незаконски активности, до степен до кој биле принудени да го сторат тоа, преку усвојување на конкретна законска одредба и/или изработка, онаму каде што е соодветно, на конкретни упатства за тоа како, во која фаза и до кој степен принципот на неказнување треба да се применува во пракса. Покрај заштитата на правата на жртвите, одредбата за неказнување ги охрабрува жртвите да пријават кривично дело и да учествуваат како сведоци во судењата против трговците со луѓе. Одредбата за неказнување треба да може да се применува на сите видови прекршувања на законот, вклучително и административни/управни, имиграциски и кривични дела, и треба да се гледа од аспект на индивидуалните околности на

жртвата. Кога ќе се појават јасни докази дека некое лице е осудено за кривично дело што е извршено како директна последица на тоа што е жртва на трговија со луѓе, треба да се преиспитаат пресудите.

Земјите-членки треба да обезбедат соодветна обука за полициските службеници, трудовите инспектори, обвинителите, судиите, адвокатите, затворскиот и пробацискиот персонал и другите релевантни професионалци за примената на одредбата за неказнување. Обуката за рана идентификација на жртвите е од суштинско значење за успешно спроведување на принципот на неказнување.

Заштита на децата жртви на трговија со луѓе заради трудова експлоатација

Земјите-членки имаат обврска да ги промовираат, почитуваат и реализираат правата на децата и принципот на ефективно укинување на детскиот труд во согласност со Конвенцијата за минимална возраст на МОТ (бр. 138) и Конвенцијата за најлоши форми на детски труд (бр. 182).

Децата од ранливите групи, како што се децата од улица, децата од етничките малцинства, децата сместени во установи за грижа и децата без придружба или одвоени од нивните старатели/родители, се изложени на зголемен ризик од трговија со луѓе и подложени на детски труд. Земјите-членки треба да ја подигнат јавната свест за ризиците и различните манифестации на трговија со деца (вклучително и за целите на принудна работа, експлоатација со цел питавање или принудни криминални активности) и треба да дадат приоритет на сензибилизацијата и обуката на релевантните професионалци (наставници, образовен кадар, професионалци за заштита на децата, социјални работници, старатели). Земјите-членки не треба да ги гонат децата за прекршувања на законот извршени додека се жртви на трговија со луѓе и треба веднаш да ги упатат до Националниот механизам за упатување и структурите за заштита на децата.

Земјите-членки треба да ја спречат трговијата со луѓе за експлоатација на детски труд преку, меѓу другото, воспоставување политики, стратегии и акциски планови против детскиот труд, зголемување на минималната возраст за работа, намалување на флексибилните договори за деца и ограничување или забрана на работа во текот на неделните часови и ноќната работа за деца под 16 години. Земјите-членки треба внимателно да ги испитаат и да се борат против политиките и практиките што ја олеснуваат трудовата експлоатација на децата, имајќи го предвид член 2, став 3, од Конвенцијата на МОТ за минимална возраст.

Земјите-членки треба да развијат механизми за темелна проценка на ризикот, вклучувајќи ја и благосостојбата на детето во случај на обединување на семејството и следење на долгорочната реинтеграција на децата жртви. Земјите-членки треба да предложат и имплементираат трајни и одржливи решенија за секое дете, засновани на индивидуално определување на најдобриот интерес и земајќи ги предвид ставовите на детето

III. Обвинителство

Разбирање на причинско-последичната врска помеѓу прекршувањето на трудовото право и трговијата со луѓе со цел трудова експлоатација.

Поради недостаток на знаење и разновидни толкувања на трговијата со луѓе за трудова експлоатација, постои конфузија помеѓу прекршувањето на трудовото право и трговијата со луѓе со цел трудова експлоатација.

Поради горнаведеното, жртвите на трговија со луѓе со цел трудова експлоатација често не се препознаваат како жртви и им се ускратува статусот на жртва и правата што следуваат, додека сторителите не се кривично гонети или/се ослободени. Целта на експлоатацијата е основен елемент на трговијата со луѓе. Општо земено, трудовата експлоатација се подразбира како искористување на неправедна предност од ранливоста или состојбата на потреба на друго лице и принуда, која се состои од комбинација на прекршување на трудовото и кривичното право и/или други кривични дела.

Примери за можна трудова експлоатација може да вклучуваат прекумерни денови или часови на работа; опасна работа; ниска плата или непостоење на плата; недостаток на социјална заштита; манипулација со платите; ограничувања на други права и слободи, на пример лоши услови за домување или ограничување на слободата на движење; дозволи врзани со еден работодавач; и измама на работниците за нивниот работен статус или статус на престој, при што сите претходно наведени пример може да бидат идентификувани од трудовите инспектори и другите органи за спроведување на законот. Земјите-членки треба да ги дефинираат параметрите на концептот на трудова експлоатација или преку закон или преку насоки, со цел да се избегне недоследност во толкувањето и правната несигурност. Тие треба да усвојат насоки специфични за земјата за толкување и примена на трудовата експлоатација во контекст на трговијата со луѓе, кои објаснуваат како неуспехот да се справи со прекршувањата на трудовото право може да ги олесни кривичните дела со трудова експлоатација, и да го дефинира распонот кој се движи од пристојна работа до трговија за трудова експлоатација.

За дополнително зајакнување и разјаснување на правната рамка, земјите-членки треба да ги користат меѓународните стандарди и алатки, како што се индикаторите на МОТ за принудна работа. Треба да се земат предвид следните лекции од судската практика на Европскиот суд за човекови права⁶ :

- ▶ претходната согласност за извршување на работата, на пр. во моментот на вработување, не е пречка за квалификација на принудна работа или трговија со луѓе заради трудова експлоатација. Кога работодавачот ја злоупотребува својата моќ или профитира од ранливата ситуација на работниците со цел да ги експлоатира, работниците не го нудат својот труд доброволно. Слично на

⁶ Европски суд за човекови права, *Чаудури против Грција*, 21884/15, 30 март 2017 година

тоа, ако понудите за работа вклучуваат заблуда или измама, секоја согласност дадена од вработениот не може да се смета за информирана и доброволна;

- ▶ трговијата со луѓе и принудната работа може да се случат дури и ако слободата на движење не е ограничена (ограничувањето на слободата на движење не е услов „sine qua non“);
- ▶ задржувањето на платите е силен показател за принуда на работа;
- ▶ недокументираноста е релевантна за утврдување на позицијата на ранливост;
- ▶ во случај да се користат средства за злоупотреба, согласноста на жртвата за извршување на работата станува ирелевантна.

Откривање, истрага и гонење

Отсуството на ефективни инспекции на работното место може да создаде неможност да се обезбедат докази за да се идентификуваат жртвите на трговија со луѓе со цел трудова експлоатација, за да се докажат кривичните дела и успешно да се гонат сторителите.

Ова може да се должи на несоодветните човечки и финансиски ресурси и недоволната обука на трудовите инспектори, неможноста за нивен пристап до приватниот имот каде што се вработуваат и се сместуваат работниците, како и непостоењето на овластувања за проверка на вработувањето и условите за работа на работниците во нестандартни форми на вработување. Давањето законски овластувања на трудовите инспектори за истрага на трговијата со луѓе се покажа како моќна алатка во некои земји, каде што е поврзано со соодветни ресурси, а не на сметка на следењето и спроведувањето на законот за работни односи. Затоа, земјите-членки треба да размислат за проширување на овластувањата на трудовите инспектори во оваа насока.

Земјите-членки треба да обезбедат ефективно спроведување на стандардите на трудовото право во сите сектори на економијата, вклучително и во однос на работниците без документи. Разграничувањето помеѓу трудовата инспекција и контролата на имиграцијата е од клучно значење за заштита на недокументираните мигранти кои се изложени на ризик од експлоатација, а за целите на спроведување на работните стандарди, откривање на трудова експлоатација и идентификација на потенцијалните жртви на трговија со луѓе.

Земјите-членки треба да размислат за усвојување специфична процедура за истрага на трговија со луѓе со цел трудова експлоатација, користејќи специјални истражни техники⁷ (како што се надзор, пристап до информации за податоците од

⁷ КМ Препорака (2005)10 [КМ/Рец(2005)10], КМ/Препорака(2017)6 [КМ/Рец(2017)6]. „Посебни истражни техники“ се дефинираат како: „техники што ги применуваат надлежните органи во контекст на криминалните истраги со цел спречување, откривање, истражување, гонење и сузбивање на сериозни кривични дела, со цел да се соберат информации на начин да не се алармираат целните лица“.

комуникациите, форензичка компјутерска анализа) и систематско спроведување на финансиски истраги, со цел да им помогне на обвинителите и судиите во кривичната постапка и да го намали потпирањето на сведочењата на жртвите на трговија со луѓе. Посебните истражни техники треба да се користат во согласност со почитувањето на основните принципи, имено принципот на законитост, принципот на почитување на човековите права, принципот на корисност и пропорционалност на овие средства, како што е наведено во неколку препораки на Комитетот на министри за специјални истражни техники. Собирањето докази треба да ја олесни квалификација на случаите како трговија со луѓе кога има елементи да се окарактеризира делото како трговија со луѓе и да не се квалификува како друго дело со полесни казни, што може да ги лиши тргуваните лица од пристап до заштита, надоместок и други правни лекови.

Формирањето специјализирани одделенија во рамките на полицијата и Обвинителството, достапноста на соодветно обучени трудови инспектори, како и специјализацијата кај судиите и адвокатите, овозможува стекнување искуство и знаење и придонесува за повисока стапка на гонење и пресудување. Затоа, земјите-членки треба да поттикнат специјализација за справување со кривичните дела за трговија со луѓе.

Земјите-членки треба да се погрижат органите одговорни за истрага на случаите на трговија со луѓе да имаат соодветни ресурси и релевантните професионалци да бидат обучени за специфичностите на трговијата со луѓе за трудова експлоатација и нејзините модалитети и да се опремени со вистинските алатки за спречување, идентификување и борба против феноменот. Обуката треба да биде интегрирана во редовните наставни програми за обука на различни професионални групи, вклучувајќи трудови инспектори, даночни и царински органи, полицајци, обвинители, судии, гранична полиција, службеници за миграција, власти за азил и други кои работат со барателите на азил и бегалците, конзуларен персонал, социјални работници и професионалци за заштита на децата.

Со оглед на зголемувањето на случаите на регрутирање преку интернет и социјалните мрежи, трудовите инспекторати, агенциите за спроведување на законот и другите релевантни органи треба да развијат дигитална експертиза, да го зголемат своето онлајн присуство и да вршат чести контроли на веб-страниците на огласите за работа. Обуката за електронски докази треба да биде составен дел на наставните програми за обука на службениците за спроведување на законот. Земјите-членки треба да инвестираат во градење капацитети во областите на следењето (мониторингот) на интернетот, сајбер-патролите, тајните онлајн истраги (сајбер-инфилтрација), употребата на разузнавачки информации со отворен код (ОСИНТ) од специјализирани службеници и употребата на алатки за автоматско пребарување за анализа на доказите.

IV. Партнерства и меѓународна соработка

Земјите-членки треба да ја олеснат и охрабрат повеќеагенциската и прекуграничната соработка во идентификувањето и следењето на случаите на трговија со луѓе со цел трудова експлоатација.

Мултидисциплинарниот, интегриран пристап кој ги вклучува сите релевантни организации овозможува споделување на информации и разузнавачки информации, и им овозможува меѓусебно да се надополнуваат додека ги почитуваат нивните различни улоги и овластувања, стандардите за заштита на податоците и заштитните мерки. Мултидисциплинарната соработка треба да вклучува, минимум, претставници на релевантните министерства и регионални власти, агенции за спроведување на законот, трудови инспекторати, судство, служби за поддршка на жртвите и невладини организации. Други релевантни актери вклучително и општинските власти, организациите на мигранти, организациите на работодавачите и бизнисите и синдикатите. Кога е возможно и соодветно, лицата кои се жртви на трговија со луѓе и лицата кои спаѓаат во ризичните категории треба да се охрабрат во нивната намера да играат улога во изработката и следењето на мерките.

Националните институции за човекови права, како и националните известувачи за трговија со луѓе и еквивалентните механизми можат да дадат важен придонес во борбата против трговијата со луѓе со цел трудова експлоатација и заштита на правата на жртвите. За таа цел, земјите-членки треба непосредно да соработуваат со националните институции за човекови права.

Земјите-членки, исто така, треба да соработуваат билатерално во борбата против трговијата со луѓе со цел трудова експлоатација како што е соодветно (на пр. развој на врски меѓу земјите на потекло и земјите на дестинација за прашањата во поглед на трговијата со луѓе) и да ги поддржат мултилатералните рамки за соработка вклучително и во контекст на Советот на Европа. Земјите-членки треба да размислат за развој на транснационални механизми за упатување како ефективни алатки за справување со транснационалните случаи на трговија со луѓе за трудова експлоатација

V. Акција за овозможување корпоративна одговорност и спроведување на корпоративна одговорност

Бизнисите имаат законска и етичка обврска да ги гарантираат работничките права и да ги заштитат вработените со директни договори за вработување или преку други аранжмани од експлоататорски практики што вклучуваат трговија со луѓе со цел трудова експлоатација.

Понатаму, тие имаат одговорност според Водечките принципи на ОН за бизнис и човекови права да дејствуваат со должно внимание и да преземат мерки против таквите практики за да не се спроведуваат во нивниот бизнис или во нивниот синџир на снабдување или кај деловните партнери со кои работат во земјата или

во странство, вклучувајќи ги и приватните агенции за вработување и ангажирање. Бизнисите исто така имаат одговорност проактивно да ги проверуваат и проценат условите за вработување и усогласеноста со деловните односи, вклучително и во нивното работење и синџири на снабдување. Улогата на бизнисите вклучува усвојување и спроведување мерки за олеснување на пристапот до правни лекови за жртвите за каква било штета што ќе се случи. Понатаму, бизнисите имаат потенцијал да им помогнат на жртвите на трговија со луѓе да ја вратат економската автономија.

Земјите-членки треба да се погрижат дека бизнисите вршат длабинска анализа во рамките на нивните синџири на снабдување при оперативните активности и дека се особено внимателни и ревносни кога работат во сектори познати по експлоататорски практики. Таквата длабинска анализа не треба да биде ограничена само на оној дел од синџирот на снабдување што постои во националните граници на јурисдикцијата во која се наоѓа бизнисот. За таа цел, земјите-членки треба да ги применат мерките што може да бидат неопходни, вклучително и законодавството, кое бара од бизнисите со седиште во нивната јурисдикција да применуваат длабински анализи за човековите права во рамките на нивните синџири на снабдување и функционирање, што ги опфаќа обврските јавно да известуваат за мерките преземени за намалување на ризиците од трговија со луѓе. Тоа треба да ги вклучува контролните механизми, како што е системот за рано предупредување, следење и оценување на ефективност на мерките и системот за заштита на укажувачи што ги опфаќа и внатрешните и надворешните укажувачи, како и санкциите за неусогласеност. Законодавството, исто така, треба да се погрижи дека бизнисите и претставниците на бизнисите се одговорни за спроведувањето на прекршоците за трговија со луѓе во рамките на нивните синџири на снабдување и функционирање. Земјите-членки, исто така, треба да ја зајакнат рамката за корпоративна одговорност, вклучително повеќе линии на одговорност како и заедничка одговорност во рамките на нивните синџири на снабдување и функционирање, и да се погрижат дека таквото законодавство ефективно се применува во пракса во случаите на трговија со луѓе со цел трудова експлоатација.

Понатаму, земјите-членки треба да се погрижат дека легислативата за корпоративна одговорност и длабинска анализа ефективно се применува во пракса во случаите на трговија со луѓе со цел трудова експлоатација. Тие треба да вршат периодична проценка на ефективност на законодавството и, доколку е потребно, да го унапредат. Земјите-членки, исто така, би можеле да ги охрабрат бизнисите да се ангажираат со синдикатите и другите граѓански организации, вклучително и оние што ги претставуваат и се предводени од работниците мигранти, да го поддржат регрутирањето на работниците во следењето на практиките на работното место и да го поттикнат преземањето на одговорноста и транспарентноста на синџирот на снабдување.

Земјите-членки треба да обезбедат насоки и алатки за бизнисите, без оглед на нивната големина, сектор, оперативен контекст и сопственост, за тоа како да се намали ризикот од вклучување, директно или индиректно, во трговијата со луѓе за трудова експлоатација.

Земјите-членки треба да соработуваат со финансиските институции во рамките на нивната јурисдикција за да ја подигнат свеста за тоа како таквите институции, (кои обезбедуваат банкарски услуги, осигурување и управување со инвестициски заеми и инвестиции во пензиски шеми на вработените), можат да се развијат и да го користат своето влијание за да влијаат врз деловните клиенти и добавувачите да ги почитуваат, онаму каде што постои ризик од принудна работа и трговија со луѓе. Понатаму, земјите-членки треба да дадат насоки за потенцијалното влијание од отстранувањето на финансиското покритеие и придобивките, на пример, регулирањето на законски потребното осигурување, на начин што ќе им овозможи на осигурителите да ги зголемат премиите или одбитоците, да ја намалат границата на полисата или да размислат за откажување поради ризици директно поврзани со принудната работа и трговијата со луѓе. Таквите ризици може да настанат преку истраги во самиот бизнис, или истраги за нејзините клиенти и добавувачи во синџирот на снабдување, или преку друг регулаторен надзор или жалба. Земјите-членки, исто така, треба да ги охрабрат финансиските институции да ги објаснат придобивките од одговорното деловно однесување, на пример, намалувањето на премиите за осигурување и привлекувањето инвестиции, за дополнително да влијаат врз бизнисот да врши поголема длабинска анализа и заштита на работниците од експлоатација.

Понатаму, земјите-членки треба да бидат транспарентни во однос на нивните сопствени политики за набавки и да се погрижат дека тие самите не придонесуваат на експлоататорските практики. Земјите-членки треба да се погрижат кога купуваат стоки и услуги, да не користат стоки и услуги произведени или обезбедени од лица кои се вклучени во трговијата со луѓе. Земјите-членки, исто така, треба да се погрижат дека со бизнисите за кои е докажано дека се вклучени во експлоататорски практики не се склучуваат договори за изведување или подизведување и дека тие се исклучени од постапките за јавни набавки. Згора на тоа, земјите-членки треба да усвојат мерки за спречување на трговијата со луѓе со цел трудова експлоатација што се случува во проекти склучени со јавен договор или субвенционирање, како и кај претпријатија кои се во јавна сопственост, преку гарантирање на одредби кои во најмала рака се слични на оние што ги бараат приватните претпријатија.

Земјите-членки треба да се погрижат дека ознаките и сертификатите што ги користат компаниите за потврдување на етички или одржливо произведените стоки се поддржани со цврсти докази и треба проактивно да го следат нивното издавање. Критериумите за издавање ознаки и сертификати треба да бидат јасно формулирани и лесно достапни за потрошувачите, а усогласеноста на бизнисите треба да биде јавно достапна. Земјите-членки треба да ја разгледаат акредитацијата на организациите одговорни за издавање ознаки и сертификати за да се погрижат дека тие имаат добро познавање на ризиците поврзани со трудовата експлоатација и дека знаат како да спроведуваат соодветно следење. Организациите треба да работат со земјите-членки на спецификацијата на шемите за акредитација и ефективност на нивното спроведување. Во случаи на саморегулација, државата треба да ја задржи улогата на надгледување и следење и да инвестира во обемно истражување со цел да ги анализира побарувањата на шемите за издавање на ознаки и сертификати.

Трговијата со луѓе заради трудова експлоатација е во пораст во Европа, влијаејќи на се поголем број на жени, мажи и деца.

На 27 септември 2022 г. Комитетот на Министри ја усвои Препораката КМ/Преп(2022)21 за спречување и борба против трговијата со луѓе заради трудова експлоатација. Препораката ги повикува земјите-членки на Советот на Европа да усвојат национални закони, политики и стратегии со кои се адресира трговијата со цел трудова експлоатација, следејќи го пристапот кој е фокусиран на правата и на жртвите. Ги дополнува постојните законски обврзувачки инструменти, особено на Конвенцијата на Советот на Европа за борба против трговијата со луѓе и се темели на работата на ГРЕТА, судската пракса на Европскиот суд за човекови права, и заклучоците и одлуките на Европскиот комитет за социјални права.

Образложението на препораката содржи опсежен пакет на мерки од областа на превенцијата, заштитата, обвинителството и партнерството. Исто така содржи мерки за да се осигура дека бизнисите и јавните организации делуваат со соодветни мерки на должно внимание, ги мапираат и се справуваат со ризиците од трговија со луѓе во нивните ланци на снабдување и набавки.

Овој превод е направен со финансиска поддршка на Европската Унија и на Советот на Европа. Наведената содржина е единствена одговорност на Советот на Европа и не значи дека секогаш ги одразува ставовите на Европската унија.

PREMS 009023

МКД

Земјите членки на Европската Унија одлучија да ги поврзат своите знаења, ресурси и судбини. Заедно тие изградија зона на стабилност, демократија и одржлив развој, истовремено одржувајќи ја културната разновидност, толеранцијата и индивидуалните слободи. Европската Унија се залага за споделување на своите постигнувања и вредности со држави и народи и надвор од нејзините граници.

www.europa.eu

Советот на Европа е водечка организација за човековите права на континентот. Таа се состои од 46 држави членки, вклучувајќи ги сите држави членки на Европската унија. Сите држави членки на Советот на Европа ја потпишаа Европската конвенција за човекови права, која претставува меѓународен договор за заштита на човековите права, демократијата и владеењето на правото. Европскиот суд за човекови права ја следи примената на оваа конвенција од страна на државите членки.

www.coe.int

Превод кофинансиран
од Европската Унија

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE